

การพัฒนารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร

The Development of Management Model and Standard of Provincial Meditation Centers in Bangkok

พระครูปลัดนิคม นาควโร

วิวัฒน์ หามอนตรี, กิตติทัศน์ ผกาทอง*

Phrakhrupalad Nikom Nagavaro

Wiwat Hamontree, Kittithat Phakathong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email : su_cha2509@hotmail.com

Received : March 23, 2019

Revised : April 26, 2019

Accepted : May 15, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร ๒) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย จากสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๕ แห่ง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ๑) รูปแบบในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานครทั้ง ๕ แห่งใช้การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมด้วยหลักสัปปายะ ๔ ประกอบด้วย อาวาสสัปปายะ สำนักปฏิบัติธรรมมีด้านความสะอาด สงบ สว่าง บริเวณร่มรื่น, อาหารสัปปายะ มีอาหารที่บริโภคเป็นอาหารที่สบายต่อความเป็นอยู่ในตามภาพ, บุคคลสัปปายะ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมมีอัธยาศัยที่ดีต่อกันเป็นไปทางเดียวกัน มีความเสียสละเพื่อสาธารณะ, ธรรมสัปปายะ หลักธรรมสำหรับปฏิบัติธรรมตามหลักสติปัฏฐาน ๔ เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาปฏิบัติให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม ๒) องค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร

* รศ.ดร.วิวัฒน์ หามอนตรี, Assoc. Prof. Dr.Wiwat Hamontree, รศ. ดร.กิตติทัศน์ ผกาทอง Assoc.Prof. Dr. Kittithat Phakathong

ทั้ง ๕ แห่งประกอบด้วย ด้านบริหารจัดการ คือ เจ้าอาวาสหรือเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการ ด้านอาคารสถานที่ คือ มีห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอ ด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ นำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นซีดี สื่ออินเทอร์เน็ต ด้านทีมงานพระวิทยากร พระภิกษุสามเณรหรือบุคลากรในสำนักมีความประพฤติปฏิบัติชอบ สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านการวางแผนการดำเนินการมีการจัดคอร์สการปฏิบัติให้เหมาะสมกับประชาชนทั่วไปที่เข้ามาปฏิบัติธรรมเป็นองค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร ๓) แนวทางการพัฒนา รูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานครทั้ง ๕ แห่งใช้มี ๔ รูปแบบประกอบด้วย การบริหารจัดการอาศัยปัจจัยส่วนบุคคลเป็นองค์ประกอบ การบริหารจัดการที่ใช้ทรัพยากรภายในเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลภายในวัด และการบริหารจัดการที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

คำสำคัญ: การพัฒนา, รูปแบบและมาตรฐาน, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด, กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aims to: 1) study the management model and standard of Provincial Meditation Centers in Bangkok, 2) study the management components of Provincial Meditation Centers in Bangkok, and 3) provide guidelines for the development of the management model and standard of Provincial Meditation Centers in Bangkok. The qualitative research method was conducted in this study. The data were collected from 23 key informants through in-depth interview from five Provincial Dhamma Practice Centers in Bangkok. The group discussion was also taken in this study. Content analysis technique was employed for data analysis. The findings are concluded as follows: 1) The management model of five Provincial Meditation Centers in Bangkok was applied by four suitable things (*Sappaya*), namely, suitable abode (*Avasa-sappaya*): the centers have to be clean, peaceful, shady, cool and pleasant and no external noise being disturbed, suitable food (*Ahara-sappaya*): food provided in the centers should be clean, hygienic and suitable for Dhamma practice, suitable person (*Puggala-sappaya*): Dhamma practitioners are friendly to each other and dedicated for the public, and suitable Dhamma (*Dhamma-sappaya*): four foundations of mindfulness (*Satipatthana IV*) is teaching suitable for Dhamma practitioners. 2) The management components of five Provincial

Meditation Centers in Bangkok consisted of five aspects: for administrative aspect, the abbot or head of the center has to pay attention and focus on best management; for building one, there should have sufficient and clean facilities like bathrooms, restrooms; for information and communication, many media channels should be supported to disseminate information like CD, internet etc.; for Dhamma master team, monks, novices and personnel in the center have played role model in Dhamma practice; and for planning, there should organize suitable Dhamma course for common persons that would be beneficial for their daily life. 3) The proposed guidelines for the development of the management model and standard of Provincial Meditation Centers in Bangkok revealed that all five Dhamma practice centers have implemented four models and standards, namely, management depending upon personal factors as component, management using internal resources as the fundamental component, management focusing on participation of persons within the temple, and management with clear objectives.

Keyword: Development, Model and Standard, Provincial Meditation Centers, Bangkok

บทนำ

พระสงฆ์และวัด เป็นองค์กรสำคัญที่จะมีส่วนเกี่ยวข้อง เหมาะสมสอดคล้องต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะพระเป็นผู้อบรมให้ธรรมะให้ผลทั้งโลกียะและโลกุตระ จัดการศึกษาด้านปริยัติและด้านปฏิบัติแก่ประชาชนทุกคน มีส่วนใกล้ชิดกับสังคม เอื้อประโยชน์ทางธรรมอันเป็นสาธารณะสมบัติ สงเคราะห์ชุมชนและสังคม คอยพัฒนาสาธารณูปการ มีการร่วมมือประสานการเผยแผ่ธรรม ผู้กัมพันธ์กับชุมชนและสังคมเนื่องกันในพระพุทธศาสนาตลอดทั้งชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย แนวทางการแก้ปัญหาชีวิตและการแก้ปัญหาของสังคม พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้มากมายในคัมภีร์พระไตรปิฎก เช่น “อริยมรรคมีองค์ ๘”^๑ สรุปใจความ คือ การศึกษา “ไตรสิกขา”^๒ ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญาถือว่าเป็นหลักในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ การพัฒนาสังคมต้องเริ่มที่คน การพัฒนาคนต้องเริ่มที่จิต โดยพิจารณาตรวจสอบจิตตนเองอยู่เสมอ การปฏิบัติธรรมเป็นวิธีการฝึกคนให้เจริญงอกงาม ให้เขาเข้าใจถึงสภาวะธรรม

^๑ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๓๕.

^๒ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๒.

ตามที่เป็นจริง จิตที่ได้รับการฝึกฝนอบรมเป็นพื้นฐานที่มั่นคงดีแล้วย่อมจะปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายได้อย่างถูกต้อง ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม สามารถพัฒนาทางกายวาจา และใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นทางไปสู่อิสรภาพและสันติสุขอย่างแท้จริง โดยการสำรวมใจให้มีสติ ดังพระพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจดี ก็ประพฤติหรือทำความดีตามไปด้วย เพราะความดีนั้นสุขย่อมติดตามเข้าไปเหมือนเงาติดตามตัวเขาไป ฉะนั้น”^๓

ในปัจจุบันมีการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อการบริหารจัดการองค์กรหรือวัดให้เหมาะสมจะเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ในทางตรงกันข้าม หากองค์กรหรือวัดการบริหารงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และมีการใช้บุคลากรในการปฏิบัติงานที่มีลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดอุปสรรค การปฏิบัติงานในแต่ละครั้งอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จ หรือเกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติงานให้สำเร็จผลจำเป็นจะต้องมีการวางแผน มีการบริหารจัดการ เพื่อการทำงานที่เป็นขั้นเป็นตอน มีแนวทางที่ชัดเจน การจัดการงานที่เป็นแนวทาง จึงก่อกำเนิดขึ้นหรือกล่าว อีกอย่างก็คือ เครื่องมือในการจัดการงาน เรียกว่า “การบริหาร” การบริหารจัดการที่ดีต้องเป็นไปเพื่อความสันติสุขของคนในวัดสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก ไม่ขัดแย้ง อยู่ร่วมกันอย่างปรองดอง มีสันติสุขสันติภาพอยู่ในใจของทุกคน เพราะว่าการบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของวัด ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จ ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้^๔

ในปัจจุบันมีวัดมากมายที่มีความหลากหลายทั้งขนาดและพื้นที่ บางวัดเต็มไปด้วยสิ่งก่อสร้างต่างๆ บางวัดมีประชาชนอยากเข้าไปบวชศึกษาปฏิบัติธรรม ดังนั้นผู้ที่ประสงค์จะเข้าไปปฏิบัติธรรมจะต้องเลือกสัปปายะอันได้แก่ สำนักปฏิบัติธรรมมีความสะดวกในการเดินทาง มีอาหารพอดีสำหรับการบริโภค มีความปลอดภัยในเบื้องต้น มีธรรมะเป็นทาน มีครูอาจารย์เป็นกัลยาณนิมิต ดังพระพุทธพจน์ในปฐมปฏิสัมภิทาสูตตราว่า “กำหนดดี มนสิการดี ความจำรู้ด้วยปัญญา ซึ่งนิมิตในพระธรรมที่เป็นสัปปายะและอสัปปายะ”^๕ นอกจากนี้การปฏิบัติธรรมผู้ปฏิบัติต้องเลือกสถานที่ปฏิบัติที่มีความเหมาะสมปลอดภัย สำนักปฏิบัติธรรม มีมากมายหลายแห่งทั่วประเทศ แต่สถานที่ ๆ เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมจริง ๆ นั้น ต้องมีคุณสมบัติตรงตามหลัก “สัปปายะ ๔ ประการ” ได้แก่

^๓ ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒/๒๔.

^๔ เสนาะ ตีเยว, **หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๓๔-๓๖.

^๕ อ.ส.ต.ด.ก. (ไทย) ๒๓/๓๘/๕๙.

๑. อาวาสสัปปายะ (มีอาคารหรือศาลาปฏิบัติธรรมที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรมและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ไม่แออัดเกินไป มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาดและเพียงพอ โดยแยกตามเพศของผู้ใช้ และมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี)

๒. อาหารสัปปายะ (อาหารที่เหมาะสม ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพอย่างเพียงพอ)

๓. บุคคลสัปปายะ (มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดี สามารถตอบข้อซักถามและสอบถามธรรมกัมมัฏฐานได้)

๔. ธรรมะสัปปายะ (หลักธรรมที่สามารถนำมาปฏิบัติให้เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม) ดังนั้น สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ต้องมีความพร้อมให้พุทธศาสนิกชนที่สนใจการปฏิบัติธรรมการเข้าไปถือศีลปฏิบัติธรรม

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา “การพัฒนารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร” ตามหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสัปปายะของพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อการปฏิบัติธรรมของบรรพชิตและคฤหัสถ์ ทำให้สำนักปฏิบัติธรรมเข้าใจการบริหารจัดการหลักสัปปายะ ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ในการศึกษาจึงมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร

๒. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร

๓. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร^๖

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร” ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก มีขั้นตอนในการดำเนินการตามลำดับดังนี้

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๓๙-๔๐.

๑. ด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษา “การพัฒนารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร” โดยคัดเลือกจากสำนักปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียงและพุทธศาสนิกชนนิยมเข้าร่วมปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก ที่สำคัญสำนักปฏิบัติธรรมต้องได้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมถูกต้องตามสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยผู้วิจัยคัดเลือกมา ๕ แห่ง ได้แก่ วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร, วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์, วัดเพลงวิปัสสนา, วัดพิชยญาติการามวรวิหารและเสถียรธรรมสถาน

๒. ด้านประชากร

คัดเลือกแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมกรุงเทพมหานครทั้ง ๕ แห่ง แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม คือ เจ้าอาวาส พระวิปัสสนาจารย์ นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม จำนวน ๒๓ รูป/คน

๓. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามกรอบของงานการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง ๕ แห่ง เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยและบันทึกจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

๔. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

๔.๑ ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ บทความ และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกรุงเทพมหานคร

๔.๒ การออกภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด กับกลุ่มเป้าหมาย คือ เจ้าอาวาส พระวิปัสสนาจารย์ นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม จำนวน ๒๓ รูป/คน

๕. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการจัดหมวดหมู่เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ตามประเด็นโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ จากนั้นจึงใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) และนำเสนอเป็นแบบความเรียงเชิงพรรณนา

แนวคิดและหลักการบริหารจัดการ

การบริหารงาน (Administration) เป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของทุกๆ องค์กร ทั้งนี้ เพราะการบริหารงานสามารถบ่งชี้ให้เห็นได้ว่า องค์กรนั้นๆ มีความเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด การบริหารงานขององค์กรต่างๆ ที่ดีนั้น ผู้บริหารองค์กรจะต้องมีความสามารถในการวางแผนให้บุคคลากรสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์ประสิทธิผลสูงสุด ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่างๆ ร่วมด้วยซึ่งการวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องมือที่แสดงให้เห็นศักยภาพและความสามารถของตัวผู้บริหารเอง^๓

พระราชรัตนมูณี (ชัยวัฒน์ ปณฺณาสิริ)^๔ ได้กล่าวเกี่ยวกับการบริหาร กิจการคณะสงฆ์และงาน พระศาสนาในด้านต่างๆ ของวัดแบ่งได้ ๓ เรื่อง คือ การบูรณะและพัฒนาวัด การก่อสร้างและ บูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะและการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด นอกจากนั้นยังได้กล่าว อีกว่าการบริหารงานสาธารณูปการของเจ้าอาวาสหรือวัด ตามพระธรรมวินัยควรให้เกิดความสงบสุขด้วย สัปปายะ ๔ อย่าง คือ

๑. อาวาสสัปปายะ ที่อยู่เป็นสุขสบายคือทำให้วัดเป็นอารามเป็นที่ร่มรื่นร่มเย็นเป็นรมณีสถาน เจริญตาสบายใจแก่ผู้พบเห็นเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

๒. อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบายตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกิน อาหาร การจัด สวัสดิการเรื่องอาหาร

๓. บุคคลสัปปายะ บุคคลเป็นที่สบายเรื่องของบุคคลภายในวัดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัด คนวัด แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกาและเด็กวัด

๔. ธรรมสัปปายะ ธรรมที่เป็นสบายจุดมุ่งหมายหลักของวัดคือเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม เป็นที่แสดง พระธรรมเทศนา หรือการกล่าวบรรยายธรรมแก่พุทธศาสนิกชนตามหมวดธรรมต่าง ๆ

แนวคิดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

มหาเถรสมาคมให้การส่งเสริมสนับสนุนให้วัดทั่วประเทศ จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดขึ้น เพื่อรองรับประชาชนพุทธบริษัทที่สนใจใคร่ปฏิบัติธรรมด้วยการฝึกสมาธิเจริญวิปัสสนา โดยมุ่งให้แต่ละ คณะสงฆ์จังหวัดควรมีสถานักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในด้านการฝึก อบรม สมถกัมมัฏฐานหรือวิปัสสนากัมมัฏฐาน อย่างน้อย ๑ แห่ง ต้องดำเนินการตามความในข้อ ๕ แห่งระเบียบ

^๓ Herbert A. Simon, Administrative Behavior, (New York : Macmillian, 1947), p. 3.

^๔ พระราชรัตนมูณี (ชัยวัฒน์ ปณฺณาสิริ), การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘), หน้า ๙.

มหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งระบุไว้ว่า “การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานคณะกรรมการจัดประชุมคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด คัดเลือกวัดที่เหมาะสมให้เจ้าอาวาสวัดที่จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมยื่นหนังสือขอจัดตั้งตามแบบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เสนอคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พิจารณาแล้วให้ประธานคณะกรรมการรายงานเสนอเจ้าคณะภาคและเจ้าคณะใหญ่ พิจารณาเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาอนุมัติเพื่อมีพระบัญชาการตั้งสำนักปฏิบัติธรรมให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขึ้นทะเบียน เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด และจัดสรรงบประมาณอุดหนุนประจำปี ตามโครงการเงินอุดหนุนการดำเนินงานสำนักปฏิบัติธรรม” เป็นการดำเนินการโดยเฉพาะของเจ้าคณะปกครองฝ่ายสงฆ์ ในนามของคณะกรรมการจัดตั้ง สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยในแต่ละสำนัก ต้องมีการจัดการสอนการปฏิบัติธรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรตามที่กำหนดไว้ ๕ สายปฏิบัติ^๙ ซึ่งประกอบด้วย

- ๑) สายปริกรรม พุท-โธ
- ๒) สายปริกรรม ยุบหนอ-พองหนอ
- ๓) สายปริกรรมสัมมา-อรหัง
- ๔) สายอานาปานสติ (กำหนดลมหายใจ)
- ๕) สายพิจารณารูป-นาม

การขอจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กำหนดคุณสมบัติของสำนักปฏิบัติธรรมโดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสำนักปฏิบัติธรรมไว้ ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านสถานที่ (๒) ด้านวิทยากร และ (๓) ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งแต่ละด้านมีข้อกำหนดเป็นรายละเอียด (ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๓, ๒๕๔๘) ดังนี้

๑. ด้านสถานที่ ประกอบด้วย

๑. ด้านความสะอาด สงบ สว่าง บริเวณร่มรื่น ไม่มี เสียงรบกวนจากภายนอก
๒. มีห้อง อาคาร หรือ ศาลาปฏิบัติที่สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายและฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานได้ไม่แออัดเกินไป
- ๓) มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอและแยกตามเพศของผู้ใช้ สำหรับห้องพักควรมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้

^๙ กองพุทธศาสนศึกษา, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น พุทธศักราช ๒๕๕๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า ๘๙ – ๙๓.

๒. ด้านวิทยากร ประกอบด้วย

๑) มีพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐานที่มีความรู้ความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรโดยสามารถตอบข้อซักถาม และสอบอารมณ์กัมมัฏฐานได้

๒) มีวิทยากรบรรยายธรรมที่มีความรู้ ความสามารถ ในการเทศนาและบรรยายธรรมให้เข้าใจหลักธรรมและน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างมีความสุข

๓) พระภิกษุ หรือบุคคลอื่นที่เป็นวิทยากรมีความประพฤติดี ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

๓. ด้านการบริหารจัดการประกอบด้วย

๑) เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติและเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง

๒) มีการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายอย่างเป็นระบบที่มีความโปร่งใสสามารถเปิดเผยและตรวจสอบได้

๓) มีบุคลากร/เจ้าหน้าที่เพียงพอในการ ทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม

๔) มีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยภายใน และบริเวณโดยรอบในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมากสามารถประสานงานขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหน่วยอาสาสมัครเพื่อมาดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างทั่วถึง

๕) มีการดูแลด้านสุขอนามัย กล่าวคือ มีผู้อาสาสมัครไว้ประจำหรือมีเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ในกรณีที่ผู้เข้าปฏิบัติธรรมจำนวนมาก ควรจัดเตรียมเจ้าหน้าที่จากสถานพยาบาลอยู่ดูแล ถ้าหากมีผู้ป่วยฉุกเฉินก็สามารถนำส่งสถานพยาบาลได้ทันที ถ้าหากไม่ได้จัดเจ้าหน้าที่พยาบาลอยู่ดูแลประจำ ก็ต้องมีการประสานไว้กับสถานพยาบาลใกล้เคียง ให้สามารถปฐม พยาบาลหรือรับผู้ป่วยฉุกเฉินไว้รักษาตัวได้ทันที

๖) มีการจัดการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องตลอดปี และจัดทำตารางการฝึกอบรมปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน

๗) มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือ สำนักที่จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสาร หรือติดประกาศไว้ ณ บริเวณที่เห็นได้โดยชัดเจน

๘) มีการประสานงานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดด้านต่างๆ เช่น การจัดอาหาร น้ำดื่มและการบริการต่างๆ เป็นต้น

๙) มีการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ แต่ต้องไม่เป็นในลักษณะเชิงธุรกิจ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนา รูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ทั้ง ๕ แห่ง ได้แก่

๑) วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร	๒) วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์
๓) วัดเพลงวิปัสสนา	๔) วัดพิชยญาติการามวรวิหาร (วัดพิชยญาติ)
๕) สำนักปฏิบัติธรรม เสถียรธรรมสถาน	

สำนักปฏิบัติธรรมแห่งที่ ๑ : วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

มีการบริหารจัดการสัปปายะครบทั้ง ๔ อย่างดังนี้ ด้านอาวาสสัปปายะ พบว่า มีด้านความสะอาด สงบ สว่าง บริเวณร่มรื่น มีอาคารปฏิบัติธรรม ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก อีกทั้งภายในอาคารปฏิบัติธรรมที่พักไม่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติเปิดเสียงรบกวนผู้ปฏิบัติท่านอื่น ๆ สิ่งอำนวยความสะดวกจัดให้เท่าที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของการปฏิบัติธรรม สำนักปฏิบัติธรรมตั้งอยู่ใกล้ตัวเมือง ไม่พลุกพล่าน การเดินทางไปมาสะดวก ด้านอาหารสัปปายะ พบว่า มีอาหารที่บริโภคเป็นอาหารที่สบายต่อความเป็นอยู่ตามอัตภาพ เป็นอาหารที่จะเป็นคุณประโยชน์แก่ร่างกายโดยประมาณ ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก เป็นที่สมควรแก่การบริโภคของโยคาวจร เพราะมีส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนหรือบั่นทอนสภาพจิตใจ ด้านบุคคลสัปปายะ พบว่า วัดมีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักปฏิบัติธรรม (เจ้าอาวาส, พระวิปัสสนาจารย์หรือพระอาจารย์สอนกัมมัฏฐานและวิทยากรบรรยายธรรม) รายนามเจ้าสำนักและพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐาน ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นอย่างดี สามารถตอบข้อซักถามและสอบอารมณ์กัมมัฏฐานได้ ซึ่งมีทั้งพระวิทยากรที่สอนภาคภาษาไทยและภาคภาษาอังกฤษ โดยแบ่งเป็นวิทยากร ๓ ระดับ คือ (๑) ผู้สอนระดับเบื้องต้น (๒) ผู้สอนระดับเบื้องต้นและเบื้องต้นกลาง และ (๓) ผู้สอนได้ทั้งระดับเบื้องต้น เบื้องกลางและเบื้องต้นสูง ทำหน้าที่ประจำสำนักวิปัสสนาลำดับ

๑. พระธรรมโกศาจารย์	๒. พระราชปฏิภาณมุนี
๓. พระราชปริยัติดิลก	๔. พระครูโสภณปริยัตยานุกิจ
๕. พระครูวินัยธรวัลลพ โกวิโล	๖. พระครูวินัยธรวิเชียร วชิรธมโม
๗. พระมหาอาคม สุ่มงคล	๘. พระมหาสุชาติ ธมมพล
๙. พระมหาสุรพงษ์ เตชพล	๑๐. พระสันติ เขมธมโม

ด้านธรรมสัปปายะ พบว่า วัดมีพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถทั้งทางด้านปริยัติและทางด้านปฏิบัติเป็นอย่างดี และก็มีพระภิกษุและสามเณร อุบาสกอุบาสิกา คอยให้การต้อนรับ ผู้ที่จะ

เดินทางไปปฏิบัติธรรมกรรมฐานเป็นอย่างดี มีพี่เลี้ยงคอยดูแลในยามที่พระอาจารย์ไม่อยู่ก็จะมีคนคอยดูแล มีอริยาไยดีเป็นกันเอง ในเวลาที่ไม่เข้าใจก็จะมีพี่เลี้ยงคอยแนะนำให้เข้าใจด้านผู้ปฏิบัติธรรมเองนั้น

สำนักปฏิบัติธรรมแห่งที่ ๒ : วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

ได้จัดการบริหารจัดการสัปปายะครบทั้ง ๔ อย่าง ดังนี้ ด้านอาวาสสัปปายะ วัดมีสถานที่ปฏิบัติธรรมขนาดใหญ่ที่รองรับผู้ปฏิบัติธรรมได้จำนวนมากไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ คน ถือเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมกลางกรุงที่คนมุ่งไปปฏิบัติกันจำนวนมากทั้งชายหญิงและทุกวัย การที่ผู้ปฏิบัติธรรมเลือกมาปฏิบัติที่ศูนย์ปฏิบัติธรรมแห่งนี้ คือ การคมนาคมสะดวก ทางเรือลงที่ท่าพระจันทร์หรือท่าช้าง มารถประจำทางก็สะดวกมีหลายสายที่มาลงสนามหลวง หรือรถยนต์ส่วนตัวก็ได้ ด้านอาหารสัปปายะ หมายถึง วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์มีอาหารที่ใช้สำหรับบริโภคที่สะดวก มีการจัดอาหารอย่างเพียงพอต่อผู้ปฏิบัติธรรม และแยกสัดส่วนระหว่างสถานที่ทำอาหาร และสถานที่บริโภคอาหารอย่างชัดเจน และมีอาหารที่บริโภค เป็นอาหารที่สบายต่อความเป็นอยู่ตามอัตภาพ เมื่อบริโภคเข้าไปแล้ว ไม่ทำให้เกิดทุกขเวทนา เช่น ท้องอืด ท้องร่วง ท้องเดิน เป็นอาหารที่จะเป็นคุณประโยชน์แก่ร่างกาย ด้านบุคคลสัปปายะ พบว่า วัดมีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักปฏิบัติธรรม (เจ้าอาวาส พระวิปัสสนาจารย์หรือพระอาจารย์สอนกัมมัฏฐานและวิทยากรบรรยายธรรม) ดังรายนามเจ้าอาวาส และพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐาน ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานดังต่อไปนี้

๑) เจ้าอาวาสพระธรรมสุธี (พีร์ สุชาโต) ป.ธ.๕ จอว. เจ้าคณะ กทม.

พระวิปัสสนาจารย์ ได้แก่

๑) พระราชสิทธิมุนี (บุญชิต ญาณสำโร) ป.ธ.๙, พธ.บ., M.A. ,

๒) พระครูวิมลธรรมรังสี ป.ธ.๓, พธ.บ., Ph.D.

๓) พระมหาไสว อธิสโณ ป.ธ.๗

ด้านธรรมสัปปายะ คือ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์มีให้ธรรมะโดยการสอนปฏิบัติมีธรรมทุกวัน วันละ ๔ รอบ

รอบเช้าตั้งแต่ตี ๕-๗ โมงเช้า

รอบที่สอง ๘ โมงครึ่ง - ๑๑ โมง

รอบที่สาม บ่ายโมง - ๔ โมงครึ่ง

รอบที่สี่ ๖ โมงเย็น - ๓ ทุ่มครึ่ง

ผู้ปฏิบัติสะดวกรอบไหนก็ได้เลย ส่วนคอร์สพิเศษมีจัดเดือนละ ๑ ครั้ง โดยเน้นการปฏิบัติแบบวิปัสสนาตามแนวทางของสติปัฏฐาน ๔ คือ เน้นดูกาย ดูเวทนา ดูจิต และดูธรรม พัฒนาจิตให้เกิดสติและปัญญารู้เท่าทันอารมณ์ทุกขณะ

สำนักปฏิบัติธรรมแห่งที่ ๓ : วัดเพลงวิปัสสนา

วัดเพลงวิปัสสนา เป็นวัดที่ประสบความสำเร็จ เป็นที่ศรัทธาของญาติโยม มีการบริหารจัดการครบตามหลักสัปปายะ ๔ อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ด้านอาวาสสัปปายะ โดยสถานที่พักอยู่ในเมืองเหมาะสำหรับให้ประชาชนในกรุงเทพมหานครสามารถเข้าถึงและร่วมปฏิบัติธรรมมีการจัดสถานที่ตามหลักสัปปายะบริการแก่ผู้ปฏิบัติธรรม

ด้านอาหารสัปปายะโดยมีเจ้าหน้าที่ดูแลด้านอาหารบริการแก่ผู้ปฏิบัติธรรม ลดความกังวลด้านการบริโภค อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติบริโภคอาหารตามหลักวิปัสสนา เป็นวัดที่มีโรงครัวสามารถจัดการเรื่องอาหาร ไม่มีการจัดทำอาหารพิเศษเพื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อเป็นการไม่ยึดติดในอาหาร

ด้านบุคคลสัปปายะ กล่าวคือพระวิปัสสนาจารย์เป็นแกนหลักในการอบรมแก่ผู้ปฏิบัติสามารถถ่ายทอดอารมณ์วิปัสสนาจากขั้นพื้นฐานจนถึงขั้นอารมณ์สูงสุดในรูปแบบภาคปริยัติ และภาคปฏิบัติสนองตอบความต้องการของผู้ปฏิบัติทุกระดับ มีพระครูวิมลสิริธรรม อายุ ๖๑ พรรษา ๓๔ น.ธ. เอกเจ้าอาวาสวัดเพลงวิปัสสนา เป็นเจ้าอาวาส

ด้านธรรมสัปปายะ ทางคณะสงฆ์กำหนดให้เป็นวัดฝ่ายวิปัสสนาธุระโดยเฉพาะ ฉะนั้น จึงดำเนินการวิปัสสนาธุระให้มีการปฏิบัติธรรมทั้งสมถะกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน สมถะกรรมฐาน ให้เจริญอานาปานสติกำหนดลมหายใจ เข้า ออกจนเป็นอุปจารสมาธิ

สำนักปฏิบัติธรรมแห่งที่ ๔ : วัดพิชัยญาติการามวรวิหาร (วัดพิชัยญาติ)

มีการบริหารจัดการสัปปายะครบทั้ง ๔ อย่าง ดังนี้

ด้านอาวาสสัปปายะ โดยสถานที่พักอยู่ในเมืองเหมาะสำหรับให้ประชาชนในกรุงเทพมหานครสามารถเข้าถึงและร่วมปฏิบัติธรรม มีการจัดสถานที่ตามหลักสัปปายะบริการแก่ผู้ปฏิบัติธรรมเป็นวัดเน้นสร้างเสนาสนะที่แฝงไปด้วยปริศนาธรรมมีรูปภาพ เป็นต้น

ด้านอาหารสัปปายะ โดยมีเจ้าหน้าที่ดูแลด้านอาหารบริการแก่ผู้ปฏิบัติธรรม ลดความกังวลด้านการบริโภค อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติบริโภคอาหารตามหลักวิปัสสนา

ด้านบุคคลสัปปายะ บุคคลสัปปายะ พบว่า วัดมีบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักปฏิบัติธรรม (เจ้าอาวาส พระวิปัสสนาจารย์หรือพระอาจารย์สอนกัมมัฏฐานและวิทยากรบรรยายธรรม) ดังรายนามเจ้าอาวาส และพระวิปัสสนาจารย์หรือผู้ฝึกสอนกัมมัฏฐาน ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์หรือมีความสามารถในการสอนกัมมัฏฐานดังต่อไปนี้

๑) สมเด็จพระพุทธิชนวงศ์ เจ้าอาวาส (สมศักดิ์ อุปสโม) ป.ธ.๙, M.A., Ph.D. จล., เจ้าคณะใหญ่หนกลาง, กรรมการมหาเถรสมาคม, ประธานกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแห่งชาติ

พระวิปัสสนาจารย์

๑) พระราชปัญญารังสี ป.ธ.๗, อ.ม. ,

๒) พระศรีสุธรรมมณี ป.ธ.๘, พธ.ม.

๓) พระครูสิริพัฒนสุนทร น.ธ.เอก

ด้านธรรมสัปปายะ ทางคณะสงฆ์กำหนดให้เป็นวัดฝ่ายวิปัสสนาธุระโดยเฉพาะ ฉะนั้น จึงดำเนินการวิปัสสนาธุระให้มีการปฏิบัติธรรมทั้งสมณะกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน สมณะกรรมฐาน ให้เจริญอานาปานสติกำหนดลมหายใจเข้า หายใจออกจนเป็นอุปจารสมาธิและอัปปนาสมาธิ ได้ผ่านวิปัสสนากรรมฐาน ให้กำหนดรู้รูปนามจนวิปัสสนาญาณเกิดขึ้นรูปนามทั้งทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และเห็นไตรลักษณ์ที่รูปนาม เกิดขึ้นดับไปเป็นอนิจจัง ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ทนอยู่ไม่ได้ เป็นอนัตตา บังคับบัญชาไม่ได้ ไม่ใช่ตัวตนจนสำเร็จ มรรค ผล บรรลุนิพพานในที่สุด

สำนักปฏิบัติธรรมแห่งที่ ๕ เสถียรธรรมสถาน

ใช้รูปแบบการจัดการสำนักปฏิบัติธรรม คือ สัปปายะ ๔ ดังนี้

ด้านอาวาสสัปปายะ เสถียรธรรมสถาน ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุต ภายใต้อาณัติของ “กองทุนเสถียรธรรม” คือส่งเสริมการศึกษาธรรมะ ปฏิบัติธรรมะ และเผยแผ่ธรรมะ มีสถานที่ปฏิบัติที่เอื้อต่อการปฏิบัติสำหรับคฤหัสถ์ที่เน้นกิจกรรมตามความต้องการของผู้ปฏิบัติ

ด้านอาหารสัปปายะ โดยมีอาหารบริโภคที่สะดวก ซึ่งมีบริการอาหารรองรับผู้ปฏิบัติธรรมอย่างเพียงพอ

ด้านบุคคลสัปปายะ มีแม่ชีคันสนีย์ เสถียรสุตเจ้าสำนักและแม่ชีกลุ่มจิตอาสาที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติธรรมให้คำแนะนำแก่ผู้เข้าปฏิบัติธรรมทั้งเก่าและใหม่เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ด้านธรรมสัปปายะ การปฏิบัติธรรมอานาปานสติภาวนา นอกจากท่านผู้ปฏิบัติธรรมจะได้เรียนรู้วิธีการภาวนาแบบอานาปานสติแล้ว ตลอดระยะเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม ท่านจะได้เรียนรู้เรื่องปฏิจจสมุปบาท, อุปกิเลส ๑๖ , นิรวรณ ๕, อริยมรรค ฯลฯ ร่วมภาวนากับบทเพลง เจริญสมาธิในทุกอิริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน และโยคะสมาธิ ผู้ปฏิบัติธรรมที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกท่านจะร่วมสมาทานศีล ๘ ในเย็นวันศุกร์และรักษาศีล ๘ ตลอดระยะเวลาการปฏิบัติ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบและมาตรฐานในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด” ทั้ง ๕ สำนัก ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	องค์ความรู้ที่ได้รับ
๑. รูปแบบการบริหารจัดการที่เน้นสัปปายะทั้ง ๔ ด้าน	๑. สำนักปฏิบัติธรรมทั้ง ๕ แห่ง มีทิศทางในการก่อสร้างด้านเสนาสนะที่สะอาด สงบ ร่มรื่นเป็นธรรมชาติทุกสำนัก ๒. สำนักปฏิบัติธรรมทั้ง ๕ แห่ง มีเสนาสนะและถาวรวัตถุที่ได้มาตรฐานและใช้บริการได้ดีและมีสัญลักษณ์ทางธรรม ๓. ปัญหาอุปสรรคจากเหลือบ ยุง และสัตว์เลื้อยคลานที่มีเป็นจำนวนมาก ๔. สำนักปฏิบัติธรรมทั้ง ๕ แห่ง มีอาหารเป็นที่สบาย ๕. สำนักปฏิบัติธรรมควรมีอาหารสำหรับผู้ทานเจ เป็นอีกทางเลือกหนึ่งด้วย ๖. ที่พัก ห้องน้ำไม่เพียงพอ รองรับสำหรับผู้เข้ารับการปฏิบัติที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น ขอให้สำนักปฏิบัติธรรมควรจัดให้มีการก่อสร้างเพิ่มเติมให้เพียงพอ
๒. องค์ประกอบบริการ	๑. ด้านการบริหารจัดการ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมทั้ง ๕ แห่ง มีบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญ ในการให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ๒. สำนักปฏิบัติธรรมทั้ง ๕ แห่ง มีการจัดการอบรมการปฏิบัติธรรมตามสายการปฏิบัติของแต่ละสำนักอย่างชัดเจน ๓. มีกระบวนการจัดการปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรม ๔. พัฒนาการปฏิบัติธรรมให้ได้ดี ต้องมีการพัฒนาสัปปายะ ๔ ทุกด้านทั้ง อาวาสสัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะและธรรมะสัปปายะ
๓. การพัฒนารูปแบบการบริการจัดการ	๑. สำนักปฏิบัติธรรมทั้ง ๕ แห่ง มีการบริหารจัดการที่อาศัย ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นองค์ประกอบ ๒. สำนักปฏิบัติธรรมทั้ง ๕ แห่ง มีการบริหารจัดการที่ใช้องค์ประกอบภายในเป็นปัจจัยพื้นฐาน ๓. สำนักปฏิบัติธรรมทั้ง ๕ แห่ง มีการบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในสำนักเป็นหลัก ๔. สำนักปฏิบัติธรรมทั้ง ๕ แห่ง มีการบริหารจัดการที่มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

บรรณานุกรม

- กองพุทธศาสนศึกษา. **สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น พุทธศักราช ๒๕๕๕**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๕.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์, ๒๕๕๑.
- พระราชรัตนมณี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ). **การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๘.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- เสนาะ ตีเยาว์. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- Herbert A. Simon. **Administrative Behavior**. New York : Macmillian, 1947.